

TER BESLISSING

Aan Minister van SZW

Datum
24 oktober 2023

nota

Onderzoek gezinsbeleid in ons omringende landen

Aanleiding

Ter invulling van de motie Palland/Cederⁱ is door Ecorys een internationaal vergelijkend onderzoek uitgevoerd naar gezinsbeleid in ons omringende landen. Het rapport treft u aan de bijlage. Na ondertekening van de aanbiedingsbrief zal deze samen met het rapport aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Geadviseerd besluit

Kennis te nemen van de inhoud van het rapport en de aanbiedingsbrief te ondertekenen.

Kernpunten

- Motie Palland/Ceder vraagt om een inventarisatie van het huidige gezinsbeleid in ons omringende landen, inclusief beleidsinstrumenten die daar worden ingezet en hun effectiviteit. De gevraagde inventarisatie is de afgelopen periode door Ecorys gedaan.
- Het rapport geeft een analyse van het gezinsbeleid in België, Litouwen, Zweden, Noorwegen, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Finland.
- Door het verzamelen van informatie via literatuuronderzoek en 20 interviews met beleidsmakers, belangengroepen en experts, is een vergelijkende analyse gemaakt op beleidsniveau. Deze analyse is gemaakt vanuit een multifocale en inclusieve lens: met oog voor alle typen gezinssamenstellingen en vanuit verschillende perspectieven. Het rapport zoomt daarbij in op de verschillen en ontwikkelingen in beleidskeuzes, doelstellingen en thema's.

Toelichting

- Het rapport stelt dat het gezinsbeleid in ons omringende landen zich in de afgelopen 20 jaar heeft verdiept, verbreed en aangepast aan nieuwe gezinsstructuren als gevolg van sociale, culturele en economische trends en ontwikkelingen.
- Het beleid is divers en gevormd tegen een achtergrond van vergrijzende bevolkingen, diversifiëring van bevolkingssamenstelling (immigratie en emigratie), veranderende gender normen, krimpende beroepsbevolkingen, lage geboortecijfers, groeiende economische ongelijkheid, hoge echtscheidingspercentages en een toename van eenoudergezinnen. Hét gezin bestaat niet meer.
- Inkomenssteun voor gezinnen, verlofregelingen voor de combinatie werk & zorg en voorzieningen voor welzijn van kinderen, vormen de hoofdthema's

Bijlage(n)
2

van gezinsbeleid. Doelstellingen variëren van armoedebestrijding tot welzijn van kinderen, het verhogen van de arbeidsparticipatie van vrouwen, het verbeteren van de gelijke verdeling van zorgtaken en het verhogen van geboortecijfers om bevolkingskrimp tegen te gaan.

- Voorheen vormde het kostwinnersmodel de basis voor de beleidsinstrumenten. Inmiddels zijn alle landen verschoven naar het tweeverdienersmodel. Noorwegen, Zweden en Finland zijn opgeschoven naar het tweeverdieners–tweeverzorgersmodel (gelijke verdeling van werk en zorgtaken binnen het gezin).
- Inkomenssteun voor gezinnen is (nog steeds) een van de belangrijkste fundamenteën van gezinsbeleid. Behalve verschillen in generositeit tussen de landen, zijn de uitgaven voor gezinsinkomenssteun over het algemeen verminderd. Dit laatste is te zien sinds de recessie van 2008.
- Het verzoenen van werk en gezinsleven via verlofregelingen is een tweede belangrijke pijler van het beleid en wordt steeds belangrijker. Alhoewel ze in lengte, duur en voorwaarden verschillen, hebben tegenwoordig alle landen het recht op drie soorten verlof wettelijk vastgelegd: zwangerschaps-, ouderschaps- en vaderschapsverlof. In alle landen zijn de verlofregelingen verschoven van een genderstereotype focus op werkende moeders, naar een meer inclusievere focus op werkende ouders.
- Er is discussie over de zogenoemde ambivalentie in gezinsbeleid. Zo worden aan de ene kant vrouwen (moeders) aangemoedigd om meer en langer te werken via arbeidsmarktbeleid terwijl aan de andere kant de opname van verlof voor zorg wordt gestimuleerd door gezinsbeleid. Vooral in die landen waar zorgverantwoordelijkheid nog primair gezien wordt als een 'vrouwen aangelegenheid' is de veelgehoorde kritiek dat de gelijke verdeling van zorgtaken thuis en het daadwerkelijk mogelijk maken van de combinatie werk en zorg achterblijft.
- Het bieden van kinderopvang wordt steeds meer gezien als een instrument voor kind welzijn en cruciaal voor de ontwikkeling van kinderen en het bevorderen van gelijke kansen. Dit is een verschuiving van kinderopvang als arbeidsmarktinstrument naar onderwijs- en ontwikkelingsinstrument. Het doel is dan niet zozeer om zorg te bieden aan peuters en baby's terwijl hun ouders werken, maar om zo vroeg en zo goed mogelijk educatie te bieden aan jonge kinderen via hoogwaardige opvang en onderwijs.
- Gezinsbeleid is niet alleen (meer) een nationaal beleidsvraagstuk. Het wordt op verschillende niveaus vormgegeven en uitgevoerd en deze meerdere lagen zijn van toenemend belang. Van invloed zijn de Europese Commissie, nationale, federale en lokale overheden, werkgevers en het maatschappelijk middenveld. Werkgevers (wel of niet in samenwerking met overheden) spelen een belangrijke rol in het stimuleren of faciliteren van de combinatie werk & zorg van hun werknemers.

Datum

24 oktober 2023

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Onderzoek gezinsbeleid in ons omringende landen	Verzenden aan TK	
2	Kamerbrief onderzoek	Verzenden aan TK	

ⁱ Kamerstukken TK 25 925, XV, nr. 15